

Człowiek wobec świata - filozofowie o mądrej ekologii

**Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego**

Warsztaty są dofinansowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w ramach programu: Społeczna odpowiedzialność nauki II - Popularyzacja nauki
(nr umowy: POPUL/SN/0292/2023/01)

A vertical photograph of a sunlit forest with tall trees and ferns on the forest floor, positioned on the left side of the slide.

CZYM JEST EKOLOGIA I CO MA WSPÓLNEGO Z FILOZOFIĄ?

- ▶ **EKOLOGIA** – NAUKA INTERDYSCYPLINARNA ŁĄCZĄCA W SOBIE WIEDZĘ Z ZAKRESU ZOOLOGII, MIKROBIOLOGII, BOTANIKI, GENETYKI, ETOLOGII, EWOLUCJONIZMU, GEOCHEMII CZY BIOGEOGRAFII, **FILOZOFII I TEOLOGII**.
- ▶ ELEMENTY SKŁADAJĄCE SIĘ NA EKOLOGIĘ TO: POPULACJA, BIOCENOZA, BIOTOP, EKOSYSTEM, BIOSFERA

ALE TEŻ

- ▶ CAŁOKSZTAŁT RELACJI I ZJAWISK WYWOŁYWANYCH DZIAŁALNOŚCIĄ **CZŁOWIEKA** W JEGO NATURALNYM **ŚRODOWISKU** (IDEA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU)

EKOLOGIA

Jest różnie rozumiana

Ma różny zakres, czyli odnosi się do różnych obszarów ludzkiej działalności

Jest uprawiana i badana przez różne nauki

Każdy jest przekonany, że jego rozumienie jest najwłaściwsze i najtrafniejsze

- ▶ KIM JESTEM?
- ▶ JAKIE MAM ZOBOWIĄZANIA?
- ▶ JAKA JEST NATURA ŚWIATA?
- ▶ JAKIE BYŁY I SĄ WZAJEMNE RELACJE CZŁOWIEKA I ŚWIATA?

TRANSCENDOWANIE PRZYRODY

PANOWAĆ CZY ZNIKNAĆ?

ANTROPOCENTYZM

TEOCENTRYZM

BIOCENTRYZM

Prawa zwierząt

ANTYNATALIZM

CZYŃCIE SOBIE ZIEMIĘ PODDANĄ?

Nie jesteśmy Bogiem. Ziemia istniała wcześniej niż my i została nam dana. Pozwala to odpowiedzieć na oskarżenia stawiane myśli judeochrześcijańskiej: mówi się że ponieważ opis Księgi Rodzaju zachęca nas do „panowania” nad ziemią (Rdz 1, 28), więc sprzyja bezlitosnej eksploatacji natury, przedstawiając dominujący i destrukcyjny obraz człowieka. Nie jest to poprawna interpretacja Biblii, tak jak rozumie ją Kościół. [...] Każda wspólnota może wziąć z dóbr ziemi to, czego potrzebuje dla przeżycia, ale ma również obowiązek chronienia i zapewnienia, by nadal była ona płodna dla przyszłych pokoleń, bo ostatecznie do „Pana należy ziemia”.

Biblia nie daje podstaw do despotycznego antropocentryzmu nie interesującego się innymi stworzeniami.

Laudato Si 67-68

JA CZY KOT SĄSIADKI?

► DYLEMAT WAGONIKA

► <https://www.moralmachine.net>

Czym jest
światopogląd?

ŚWIATOPOGLĄD

SYSTEM OGÓLNYCH TWIERDZEŃ, SĄDÓW, PRZEKONAŃ I OCEN,
ZA POMOCĄ KTÓRYCH CZŁOWIEK

- TŁUMACZY NATURE ŚWIATA,
- DOCIEKA RACJI SWEGO ISTNIENIA,
- STARA SIĘ ZROZUMIEĆ SIEBIE I INNYCH
- USTALA SENS I CELE ŻYCIA,
- WYZNACZA POSTĘPOWANIE CZŁOWIEKA

WZGLĘDEM SIEBIE SAMEGO, INNYCH LUDZI I ŚWIATA PRZYRODY

STRUKTURA ŚWIATOPOGLĄDU

CECHY ŚWIATOPOGLĄDU

NIEZUPEŁNOŚĆ

SUBIEKTYWNOŚĆ

PODATNOŚĆ NA DOSKONALENIE I ROZWÓJ

OTWARTOŚĆ

CENTRUM PRZESĄDZAJĄCE O UPORZĄDKOWANIU
CAŁOŚCI

UZASADNIENIE PRAKTYCZNO-TEORETYCZNE

ELEMENTY POZARACJONALNE I POZANAUKOWE

Pochodzenie naturalnego obrazu świata (praca umysłu)

dane zmysłowe (materiał)

formowanie pojęć, porządkowanie,
systematyzacja

działania intelektualne na pojęciach

ŚWIAT JAKO CAŁOŚĆ

STRUKTURA

ŹRÓDŁA
ISTNIENIA

KIERUNKI
ROZWOJU

CEL

LUDZKIE SPRAWY EGZYSTENCJALNE

- ▶ SENS ŻYCIA INDYWIDUALNEGO
I SPOŁECZNEGO
- ▶ POCHODZENIE DUSZY
- ▶ POCHODZENIE CZŁOWIEKA
- ▶ SENS CIERPIENIA

OCENY I NORMY MORALNE

- ▶ ZESTAW I HIERARCHIA WARTOŚCI
- ▶ KODEKS NAKAZÓW I ZAKAZÓW MORALNYCH
- ▶ ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA WYBORY I CZYNY

ZE WZGLĘDU NA RELACJE MIĘDZY ELEMENTAMI:

1. RACJONALNE I NIERACJONALNE
2. SCJENTYSTYCZNE I NIESCJENTYSTYCZNE
3. RELIGIJNE I NIERELIGIJNE

ŚWIATOPOGLĄD

RACJONALNY

ODWOŁUJE SIĘ DO NAUK
SZCZEGÓŁÓWYCH I FILOZOFII
ZGODNIE Z ZAKRESEM ICH
METODOLOGICZNYCH KOMPETENCJI
I OGRANICZA W SWYCH
PODSTAWOWYCH PUNKTACH WPŁYW
NAWYKÓW, POPĘDÓW CZY
NASTROJÓW NA PODEJMOWANE
DECYZJE

NIERACJONALNY

ODWOŁUJE SIĘ DO SFERY UCZUĆ,
PRZEŻYC, INTUICJI, POPĘDÓW,
NASTROJÓW...

ŚWIATOPOGLĄD

RELIGIJNY

OPIERA SIĘ NA ZAUFANIU
DO BOGA, NA OSOBOWEJ
DO NIEGO RELACJI,
ODWOŁUJE SIĘ
DO WIEDZY DOSTĘPNEJ
W OBJAWIENIU

NIERELIGIJNY

POMIJA PIERWIASTEK
RELIGIJNY LUB PODEJMUJE
Z NIM AKTYWNA WALKĘ
JAKO Z „NIENAUKOWYM”

Ideologia jako pojęcie nieostre

CO TO JEST IDEOLOGIA?

CAŁOKSZTAŁT POGLĄDÓW, ZASAD
WARTOŚCIOWANIA I DZIAŁANIA,
KTÓRE TŁUMACZĄ ŚWIAT

HASŁA, PROGRAM I METODY
DZIAŁANIA OKREŚLONEJ GRUPY
SPOŁECZNEJ

DOKTRYNA POLITYCZNA

The background of the slide is a photograph of a misty forest path. On the right side, there is a large green geometric overlay consisting of several overlapping triangles and polygons in various shades of green.

IDEOLOGIA

pojęcie bardzo nieprecyzyjne z racji całej gamy znaczeń i rozlicznych sposobów jego definiowania. W odniesieniu do dyskursu naukowego zasadniczo jest odczytywane jako zjawisko negatywne, kiedy założeniowo zobiektywizowane badania naukowe są podporządkowywane interesom jednostek czy grup. Wiedza naukowa w ten sposób jest traktowana instrumentalnie. Nie jest opisem odkrywanej prawdy o rzeczywistości, lecz narzędziem służącym realizacji określonych celów. Najczęściej chodzi tu o legitymizację określonych tez interesujących daną grupę (organizację) w celu przekształcania za ich pomocą świata zgodnie z określoną wizją, uznaną przez nią za jedynie słuszną.

RÓŻNICE MIĘDZY IDEOLOGIĄ A TEORIĄ NAUKOWĄ

IDEOLOGIA

- ▶ oferuje absolutną pewność;
- ▶ ma na wszystko odpowiedź;
- ▶ stała, zamknięta, skończona;
- ▶ unika testowania, jest wewnętrznie sprzeczna;
- ▶ jest ślepa na ustalenia z nią sprzeczne;
- ▶ wysoce partykularna (wybór, nie ogół);
- ▶ posiada w sobie sprzeczności, niespójności;
- ▶ zakorzeniona w specyficznej pozycji, orientacji społecznej;
- ▶ wyjaśnienia są warunkowe, negocjowane

TEORIA NAUKOWA

- ▶ rozwiązania są niekompletne, niepewne;
- ▶ rozwija się, jest otwarta, poszerza się, obejmuje nowe pola;
- ▶ chętnie poddaje sprawdzaniu pozytywne i negatywne ustalenia;
- ▶ zmienia podstawowe założenia, ustalenia;
- ▶ niezależna, bezstronna, ugruntowane stanowisko moralne;
- ▶ neutralna wobec wszelkich stronnictw;
- ▶ silnie dąży do logicznej spójności, zgodności;

NIE MA GOTOWYCH
ROZWIĄZAŃ

MYŚLENIE EKOLOGICZNE TO
SYSTEM NACZYŃ
POŁĄCZONYCH